

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem
omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S.
Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum
triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Homilia L. In Festo Inventionis Sanctæ Crucis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53092](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53092)

te totum esse Christi. Tertio: ipsam esse
contra inimicos tuos forte propugnaculum.
S. II. Crux perpetuus est Prædicator vobis in-
dicans qua facienda conueniant. Nobis et-

iam exponit quid sit peccatum, quid sit
amor Dei: nec non docet nos patientiam,
obedientiam, pietatem amorisque inimicorum.

HOMILIA I. IN FESTO INVENTIONIS

Sanctæ Crucis.

Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium
hominis. Ioann. 3.

I
Eccle-
siaz cõ-
gratu-
landũ
de in-
uenta
Cruce.
Luc. 15.
9.

Rbitrans est D. Petrus Damianus
Cardinal. contigisse S. Eccle-
siaz quod olim mulieri, de qua para-
bolam Christus in mediu pro-
fert: quæ pluribus diues monili-
bus margaritam vnam forni-
to perdidit preciosissimam, suoque orna-
tu maxime necessariam: hinc prægrauo dolet
tristitia, tantumque angitur, vt reiecta omni quie-
te, eam quaesitura verrat domum & euerat, imo
& cunctos eius euerat angulos, quam cum in-
uenit tanto completur gaudio, quanto fuerat
moxore ex eius perditione consumpta: Ita vt
se teneri iudicauerit, amicorum & vicinarum
cortum in vnum conuocare, vt sibi ob inuentam
dragmam bene apprecentur: *Conuocat amicos
& vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia
inueni dragmam quam perdideram.* Præolaris
abundabat Ecclesia monilibus, quibus à sponso
suo charissimo affatim ornata fuerat & locuple-
tata; talibus, vt eius comparatione purissimi ad-
amantes, gemmæ splendidissimæ, & rubini so-
lis fulgore rutilantes vtilissimum illeceus esse vi-
deantur; Aurum Arabiæ lutum est & argentum
sordet vt puluis. Hæc autem ea erant, quæ no-
stræ fetuerant instrumenta Redemptioni, qui-
bus pretiosus Christi sanguis dignitate contu-
lerat insuauit: sunt autem hæc: corona, spinæ,
clauis, lancea, spongia, arundo, iudicium, mo-
numentum: porro perditur gemma illa ceteris
eminentior S. Crux: tantum enim præualuit
diaboli peruersitas, vt cooperantibus Iudæis sub
terra loco regetetur ita secreto, vt nullis esset

ipsa manifesta, itaque abscondita, vt testis D. Am-
brosius iam illam cooperuissent heretici & ardet
illoque modo circa ducentos annos latet.
Non inferiori quaerebat diligenter Mater Ec-
clesia hoc diuitiarum suarum, ornamento præ-
gnus, quàm alia gemmam suam perditam: quæ
dem sponsi sui beneficio, plurimâ adhibita ob-
sequia illam inuenit operta & studio Mater
matris Constantini Imperatoris. Vnde raro
subiicit gaudio Mater Ecclesia, vt iustum esse
censeat de hoc festiuium lætæque iusticiæ
quo cunctos suos vicinos & incolas conuocet, ita
de tanta illi fortuna forteque optima congratu-
lentur. Ideo nos hodie in vnum collige, ad
q̃e: *Congratulamini mihi: quia inueni drag-
mam meam quam perdideram.* Vt autem merito
gaudeamus quàm merito Ecclesia eminet, agatur
de dragmæ huius dignitate & valore. Hæc
tem ita latet in cruce absconditis, vt eam cano-
nices nequeant oculi intueri, sed nec ipsi intelli-
gere illum, sint hæc supremorum Scriptura-
rum gratia Spiritus S. eos illuminet; illam
intercedente cœlestium Regina pollicetur
Ans Maria.

S. I. Ch.

Christus in Cruce totum Ecclesia sue fundavit ad firmam & quidquid in eo boni commoventur: eo modo quo pro maiori securitate fundaverat super mare totam universi machinam.

est, fundamentum esse debere multo solidius, quam id quod illi superponitur. Et quamvis Christus Dominus discrimen statuerit inter sapientem & stultum, quod hic edificet super arenam, mobilem & leuem, ille vero super petram solidam, rupemque fortem, quam infringere nequeant venti, turbines, & procellae tempestatum: & certum est, quod terra maris sit & aquis constantior: terra etenim ea est super quam collocantur & quiescunt montes, lapides, ferrum, plumbum, & stat in æternum immobilis. Aquæ vero fluidæ sunt, ut nec firmo queas pede super illas obambulare, adeoque mobiles, ut illas ventus hinc & illuc dispergat. D. Chrysost. tamen interpretatur hæc ad litteram intelligenda: quod realiter fundetur super mare quod etiam Thales Milesius vms de septem Græciæ sapientibus opinatus est, de quo disputat Aristoteles: vnde multi De Stoics Græci tenentur, quod sicut navis aut lignorum congeries mari superposita, super illud fluctuat & fulcitur ne mergatur: sic & terra & hoc repetere videtur David: Qui fundavit terram super aquas. Patres vero Latini his fidem non adhibent, hæc ad litteram debere intelligi, sed dici quod terra fundetur super aquas, quia tota terræ firmitas, virtus, & substantia fundatur in mari: quia terra ex se frigida est & arida, & per consequens si ipsa sola existeret non posset seipsam conservare; nec enim aliud esset, quam mens pulvis, qui tam modica nimirum firmitate, ut vnicus ventus flatus illum abripiat, nec similiter virtute polleat quæ vel vnicam herbam plantamque, exigentiam licet instar acicule produceret. Mare virtutem illi tribuit, etenim de mari scantiunt aquæ, quæ totam penetrant terram & flumina quæ verè dixerit esse ut venas corporis, & hæc quidem aquæ illam comprimunt, conglobant, & solidant, aquæ hæc virtutem illi ministrant quæ producat arbores, plantas, flores, & herbas, ita ut ex veritate quis dixerit, nihil in terra viride germinare quod non in aquis fundetur, sine hoc sine illo modo, vnde verè & proprie dicitur quod Deus terram fundaverit & hanc universi machinam super mare, & hoc inquit D. Chrysost. summam sapientiam, ut ita tempestivè & ab ipso orbis exordio disponderet intellectus per opera naturæ, ad opera gratiæ; insulam etenim est, ut illa tanquam inferiora his serviant, quæ gradus sunt & ordinis eminentioris; & qui perest in ordine naturæ rem adeo mobilem ac instabilem, ut aquæ sunt, tanquæ efficere virtutis, ut super illas terræ fundaret stabilitatem, mundi quæ firmata

Loquentis flumen & antesignanus D. Chrysost. qui licet dote claruerit singulari, ad exponenda S. Scripturæ mysteria, tamen legitima modum excellit & scriptum superat in expositis. D. Paul. epistolis, ut ille, qui sæpe numero dum illis enodandis inagilaret, visibiliter præterit sibi adstantem D. Paulum ad aures ei colloquentem) ex industria aggressus est dare consensum illorum verborum in quibus D. Paulus Cretens appellat, virtutem Dei: sic enim ait: *Veritas Crucis perennis virtus est, in autem qui ipsi sunt, id est nobis Dei virtus*. Et hæc est ratio rationem, quia virtus Dei ea est, quæ cuncta sustentat & conferuat, & super quam omnia fundantur creatura, iuxta illud eiusdem Apostoli: *Terra omnia verbo virtutis sue*. Crux autem ea est, super quam Deus totius Ecclesiæ, & omnique boni statit vniuersum: etenim per Crucem esse habet, & per eius virtutem conseruatur & quantum quia Deus hanc habebat voluerat, voluit ab initio mundi (si D. Chrysost. credimus) eo modo procedere in operibus nature, ut ea nobis profundum hoc gratiæ mysterium declararet. Primum, ex primis visibilibus operibus, fuit terræ fundatio, quam Deus terram, stabilem, & immobilem fundare, voluit de qua dicitur: *Terra in æternum stat*. Hanc terram supra quid fundavit? Quæ basis illius? Perlege cum D. Chrysost. S. litteras, & inuenies pelagus eius esse fundamentum: clarissime hoc patet, à quo longe semouendum est omne mentium. Propheta Regius: *Domini est terra & fundavit eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, quia ipse super maria fundavit eum, & super flumina præparauit eum*. Vel ut alij loquuntur: *Stabilis eum*. Domini est terra, & quidquid eius termino comprehenditur: homines, animalia, plantæ, montes, præta &c. Quia ipse horum omnium auctor est & fabricator. Ex supra per quæ hæc omnia stabiliuit? *Super Maria*. Quamvis Maria dicat plurali, tamen idem est quod mare: nam ipse Spiritus S. ibidem ait: *Conspicimus aquarum appellavit maria*. Parcat enim Deus, in quam casit hoc sapientiam, velle fundare terram super aquas: Omni vero vetiss

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tem: possit in ordine gratiarum alia non minor operari mirabilia. Hoc dico Crucis esse mysterium.

II. Nonum Conditor intendit mundum fundare, nempe S. Ecclesiam, ubi nova haberetur natura, nova vita, nova scientia, negotia nova, contractus novi, idque tanta fortitudine, ut Fortia inferi non prevalerent adversus eam. In qua ita constantes essent incolae, ut mons Sion, sic psallente David. Quale futurum gignit fundamentum adificij adeo constantis & solidi? Ad hoc Crucem erigit, quae est mare amarum, mare in quod omnia delinunt flumina peccatorum, tribulationum, adversitatum & ignominiarum. Narrat Suidas quod Athenienses, quos mundus coluit ut omnium sapientissimos, viro pauperi, quem omnes opprobriant adversitates, iactura bonorum, famibus, honore filiorum domus, & vitae illi inquam Crucem superimponerent; hanc etenim celebrabant ut mare tribulationum, adversitatum, & calamitatum: imo & in Christo hoc advertimus: nam cum ad illam pervenit, a Propheta talis videtur, ut eum nominet *Vicum dolorem*, in quo cruci affixum omnes timeant, sicut dicitur & affixionum: vade in illa suspensus exclamare possit: *Veni in altitudinem maris*. Hoc mare peccatorum, cruciatuum & ignominiarum statum ut noni mundi & Ecclesiae suae fundamentum. Hic solidatur *Universi qui habitant in ea*; tota etenim soliditas & Ecclesiae consistentia nascitur, de Crucis, omnisque virtus qua possit fructum profert copiosum. Hinc flumina scaturiunt Sacramentorum, quibus rigatur ipsa & secundatur; hinc fontes ebulliunt gratiarum, remissio culpae, iustificatio peccatorum, gratia iustorum, gloria demique beatorum. Hinc emanat fides Patriarcharum, spes Prophetarum, charitas Apostolorum, fortitudo Martyrum, scientia Doctorum, perseverantia Confessorum, penitentia Monachorum, puritas Virginum: *Cruce sua sic audio perorantem D. Leonem Pontificem fons est omnium benedictionum, & omnium causa gratiarum*. Quomodo idcirco, ut dixit Apostolus: *Nos autem gloriosi oportet in cruce Domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita & resurrectio nostra*. Hoc est illud fundamentum, *ut aqua terra sic Crucis orbem sustinet*: ita D. Chrylost. Ita ut nulla sit fides, nulla spes, nulla charitas, poenitentia nulla, nulla remissio peccatorum, nisi per Crucem, nec una bonae cogitationis potest herbula in anima pullare, quae non ab ipsa dependeat. Idcirco nomen eximiet: D. Ch. y. est. Cruci impendendum est *Cruce fundamentum Ecclesiae*.

III. Athenienses quid per Crucem significarent.

DI. **II. O.** **Ser. 8.** **de I. aff.** **post.** **mod.**

DI. **Cur.** **Hode.** **Crucis.** **Thom. 3.**

§. 2. Maiori proprietate vocatur Crux Christi arbor vitae spiritualis Ecclesiae, quam illam quam Deus plantavit in paradiso ad vitam corporea conservationem.

EX praedictis declarat D. Augustinus, illa veritas illius: *Secundum Aes ligni vita erant duo puli mei*: quae de Cruce intelliguntur, quae probante D. Damasceno veritas vocantur *Lignum vitae*, quam arbor illa quam Deus in medio Paradisi collocavit, ad vitam corpoream conservationem. Afferit Deus tanto tempore populum suum victurum, id est Ecclesiam suam, quanto durabit arbor illa: vix pretiosa in illa enim vita de ex illa dependet. Hinc rationem recipimus quae Evangelista D. Ioann. testis est: *Crucem proposuisse Nicodemus*. Erat Nicodemus Princeps Synagogae bonae viri intentionis, & militate conspicuus, quomodo enim esset Magister in Israel, cognovisset tamen Christum dignitate Magister superiorem etenim iste poenitentis eius operibus intellexit & creditus est Magistrum de caelo: venisse nos vitam aeternam ab eo audire: quem inlustrat verget ut adest in vera instruat Theologia. Hanc enim illi Christus praelegere; atque primum eius vitae principium, necessarium requirit nomen esse, novam natiuitate in novum mundum, novos homines, novam vitam, novum agendi modum, novam denique negotiorum: *Amen dico vobis quis renatus fuerit deo, non possit introire in regnum Dei*. Obstupescit Nicodemus, & exclamat: *O Domine quomodo possunt haec fieri? Quomodo possit homo nasci, cum sit senex? Quomodo est haec Domine doctrina quam profertis? Axioma est philosophicum, quod in contrariis sci. ntis incipiendum sit a facilliori & frequentiori: sicut qui ascendit in altum incipit a gradibus terrae vicinioribus. Hoc quod tibi ut principium proponis, tanquam patitur difficultatem, et dicam merito: *Quomodo possunt haec fieri? Fallaxis o Princeps, respondet Redemptor noctes, quae enim tibi praedico, nisi magis communi, ut & ordinaria huius Theologiae, etiamque Alphabetae, & hic primus est gradus ita terere proximum, ut illum possis capere ex rebus in animo aeternum in domesticis: in tantum ut tibi possim dicere, quod huc usque tibi non nisi retenta praedico, ut *Tyrana dixi vobis*. Non oportet regnum Dei vestro possideat, oportet ut sit filius Dei, & huiusmodi.**

no contraheret etenim in omni lege qui ius ad regnum habet Patris, filius est, & quod reddidit illi capere ad illud possidendum, hoc esse dicitur, quod ab ipso natus sit: *Sifilius & heredes.* Per naturam qua nascitur in terra, non naturalis filius Dei, nec coelestis, sed filius hominis & terrenus: unde ex hoc ius tantum habes ad bona terrena, & ad illa, quae patris sunt terrena: igitur ad bonorum coelestium possessio, non & regni Dei consecutionem, natiuitas alia sequitur, per quam nascaris cum natura coelestis, & filij Dei.

Ergo me, ait Dominus. Extra controuersiam est, quod filius habere non possit esse nobis deum & naturam, quam Pater à quo procreatus est. Esse enim potest Leo, nisi carius de hinc natus, nec equus, nisi de equo progenitus: apponitur quod de terra nascitur, naturam habere non potest coelestem, nec id quod de carne prodiret, esse potest habere spiritus, sed carnis: *Quid autem est ex carne caro est, & quod natus est ex spiritu, spiritus est.* Cui igitur haec sit natiuitas per quam homo de parentibus ratione carnis & terrenis, per hanc habere debet naturam spirituales & coelestem: *Primus Adam de terra terrenus, qualis & terrenus, tales & terreni.* Necessaria ergo est alia natiuitas per quam nascaris ex spiritu Dei, filius Dei: & hanc ego natiuitatem intulisti: *Ex aqua & spiritu S.* Imperator, Princeps Synagoga, hoc tibi sit manifestum nouum requirit mundum, nouos homines, nouam natiuitatem nouaque natura, ita ab hac terrena dissimilis, ac spiritalis differat à carnali. Hic tempus disputat Redemptor noster de fundamentis Ecclesiae suae, de hoc nouo Orbe cum nouis incolis, nouis legibus, & nouis hominibus. Domine, super quod noui hanc fundabis munitate in Cruce: *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui erudit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Quemadmodum remedium, salutem vitam respiracionem, & omnem felicitatem eorum quos serpentes momorderant fundat in serpente erecto in lipite: sic & vitam spirituales, gratiam, virtutes, dona, & quidquid necessarium requiritur ad aeternae vitae consequentiam, dependet à Cruce, & huic inicitur, in qua Christus erectus fuit. Et hoc summarium est ac nouum Theologiae coelestis fundamentum: hanc inquam est lectio fundamentalis, quam Christus proponit uis, qui in uia caeli docetis accipit.

5. 3. Compulerunt Deum peccata & sacrilega populi sui murmuraciones, ut eos omnes deleteret per serpentes ignitos, quos immisit. Quisuis dum ad eum per penitentiam recurrunt, eis contra morsu remedium seorsum prouideat.

Complectitur ex praedictis hoc Euangelium admiranda mysteria. Ea tantummodo declarabo quae S. Crucis spectant arcanum: illa quae ita apposite Deus & Dominus noster à mille quingentis & pluribus annis delineauit in actu illo serpentis aenei, quae ita singulari diuinoque spiritu Christus cum Nicodemo colloquutus expendit. Omnis nota est historia scriptore Spiritu S. in lib. Num. Populus hic ingratitude maxima laborabat, cuius naturam oprime nouerat ille & expertus fuerat, qui comparauit eum pullo equino feroci, & indomito: Qui plene saginatus non alias reddidit gratias, quam calcibus impetere eum à quo lauitus excipitur, *Incassatus est dilectus, & recalcitrauit.* Ita recalcitrauit postquam illi Deus aquam produxit de petra, suauem adeo ut mellis dulcedinem excederet: cibumque depluit manna de caelo, Angelicae manibus preparatum: nec enim pro tali beneficio gratias retulit contententes, sed insuper insolentissima contra Deum seditione pertinax recalcitrauit, uili faciens ferculum hoc sibi traditum, mille modis nauocabundus Manna detestatus: maculamque diuinae potentiae inuens sacrilegam: oblocutus: quod qui parcus adeo illi fuerat & auarus, modica uigeter potentia, quodque ipsum de Aegypto educens, fraudibus seduxerat, ubi alia comederat, & cepas in satuitate. Tantam non fert Deus impudentiam. *Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes.* Vocatur ignis serpentes, uel accensis, uel propter colorem, uidebantur enim esse flammam ignis uehementioris: uel cuius magis assentior) ab effectu, nam mordendo ardens ita uenenum infundebant, ut momento temporis sanguis ardentissima febre aestuaret, ideoque Spiritus S. uocat hoc genus serpentis, peruersum, & ait quod inter homines crudeli quodam suore serperent, & opinor quod ore ignis scintillas euerterent: *Superuenit scua bestiarum ira, morsibus peruersorum: colubrorum exterminabatur.* Poena haec culpae correspondebat. Solet Deus (teste Spiritu ueritatis) eo ipso punire, quo peccator illud offendit: *Per qua quis peccat.*

33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

372
 Sap. II. 27. *tas, per hac & torquentur.* Illorum culpa detractio erat, erantque pessimi murmuratores, quos
 II. *Deus ipis serpentibus comparat mordacibus:*
 Cont. *Si mordax serpens in silentio, nihil eo minus habet,*
 ipe. *qui oculis destrahit.* Venenum linguæ serpenti-
 pena. *næ detrahentis, ut ait D. Iacob ignis est consu-*
 Eccl. *mens, ignis est infernalis, ignis devorans homi-*
 10. 11. *nem, famam & delicias proximi: Ignis est in-*
 Iacob *flammas rotam natiuitatis nostræ, inflammata à*
 3. 8. *gebenna.* Lingua murmuratoria serpens est ple-
 num veneno mortifero: *Inquietum malum, ple-*
 num veneno mortifero. Occidit enim honorem,
 famam, auctoritatem, bonumque nomen puellæ
 pudicæ, pietæ coniugatæ, Clerici deuoti, Religiosi
 regulam obseruantis. Hæc quot hodie tales in
 mundo sunt! sunt etenim hæc tempestate homi-
 nes, quales describit David: *Aserunt linguas*
 Psal. *suas sicut serpentis, venenum aspidum sub labiis eo-*
 139. 4. *rum.* Venenum aspidum ignis est: quem nam-
 que mordet, reddit inquietum accenditque ve-
 hemētissimè. Quantos ab aspidibus mortuos in-
 uenimus? Quot honestæ personæ afflictæ ex
 tantis horum serpentum morsibus? Quot mulie-
 res optimæ desolatæ: Sacerdotes, Religiosi in-
 quieti: Iudices iusti, tenaces absorpti tristitia?
 Mittat Deus contra tales remediū: tales quip-
 pe videntur esse de quibus sermo dicitur: *Qui-*
 Hie. *bis non est incensatio.* Non enim emendantur
 8. 17. *concionibus, nec corriguntur admonitionibus,*
 nec damno perterrentur, quod alit inferre se
 conspiciant. O si modo Deus tale deberet im-
 mittere supplicium, quale merentur, quot ignitos
 contra illos mitteret serpentes, atque per hoc fa-
 chy culpam agnoscentes, premiterent, sicut & illi:
 nam oculos quos culpa clauserat, pœna aperuit:
 unde se in isto punitos dùm lugent fuisse suppli-
 cio, & extra spem omnem salutis, Deo dare ma-
 nus, atque ex toto corde ad eum se studenter con-
 uertere: nam nisi flagris cæli non corrigerentur.
 Psal. *Cum occideres eos, quarebant eum, & remorsaban-*
 77. 4. *tur, & disculo veniebant ad eum.* Proprium hoc
 seruis notatur: nec enim nisi fustibus emendan-
 tur. Ad Moysen recurrerunt humiles peccata sua
 confessi. *Venerunt ad Moysen, atque dixerunt: pec-*
 cavinimus, quia locuti sumus contra Dominum, &
 re, ora ut tollas à nobis serpentes. Quam securum
 erat illis remediū, dum culpam suam pœnite-
 res agnoscerent, & quam citò scelerum Deus obli-
 uiscitur, ad vnam quippe pectorisunctionem
 placatur: *Ipsè autem est misericors, & propitiū sicut*
 Dei *peccati aurum, & non disperdet eos:* Aduerbiū
 cordia. *illud autem quod est aduersarium, magnam*
 habet emphasim, q. d. Quamuis illis nebulones

essent, & seditiosi: ipse autem misericors est
 tantum eorum attendit peccata, quo tunc pœna
 quantum suam misericordiam, ut pœnam
 ignoscat. Non eris tu adeo diligens ut magis
 noscas legaliter peccata, & vera pœna conser-
 uatione eorum indulgentiam, ac Deus tibi propi-
 tius futurus sit & misericordiam suam largi-
 ris: tanto etenim eius tenetur delectari, quan-
 doque non expectet te rogantem veniam, sed
 tantummodo hoc facere proponentem: *Dicit*
 Confitebor aduersum me iniquitatem meam. *Dicit*
 no, & tu remisisti impietatem peccati tui. *Miserere*
 os suum aperiente, & pro populo peccatore de-
 precante, veniam misericors Deus indulget: tan-
 toque damno remediū præstabit, eductum
 mum; quod tale sit, ut corporis mestrati lan-
 guoribus, & animæ ostendat inuoluntatem.

S. 4. *Serpens anem habente Deo per Moysen a-*
scipite erectus in remediū mortuorum igno-
torum serpentium virtute vngui sanatur.
quia symbolum fuit Christi in Cruce exaltati.

Fac anem serpentem. & ponit eum pro igne
 qui percussus asperxit eum, vniuersi autem
 uertit. Docet illud nosse Olearter, ex He-
 braico legi: *Fac tibi serpentem ignem sicut ignem*
 & pone illum super lignum. Quod nunc
 duo significat. Primum: ut serpens & ignis
 neum formaret non malle eum scilicet, sed
 igne opere fulorio constaret; hoc autem
 in fornacem iniiciendo tali succedat, hanc
 ut ignis esse videatur. Secundum: ut se
 color ille flammeus adhaeret, quo fiet
 serpentibus similis, qui vixit no corpore,
 mordebant, quos vocauerat *ignis serpentum*.
 eleganter dixit: *Ponit pro signo.* ut eum
 idem Olearter serpens ille in se & per se, &
 dam virtutem non habebat sanandi, sed
 mortalis erat ille quos serpentes ignis morde-
 rant, etenim dicit, quod Doctores docent
 brazi, natura aris accendi ita moribus à serpen-
 tibus contrariatur ut si quis à serpente
 aspiciat igne flammescens, illico mordeat
 colligo serpentem illum ex te remediū
 quaquâ fuisse sed nomen ex eo quod
 Christi in Cruce exaltati. Quod enim
 Spiritus Dei quando hanc enatrans
 lib-sapientia tubiungit: *Qui enim*
 Qui à vero serpente mortum accepit, si
 sus serpentem intueretur pœna: *Non per*
 oidebat, sanabatur, imo potius hoc pœna
 tem acceleraret, sed per se omnium

Non satis illi fute dixisse; Per te, sed Dei vol-
 un omen adiungere, nec posuit illud Iehoua,
 vel Adoni, vel Sarai, vel aliud quodcumque
 que tunc temporis Deum appellabant, sed Salua-
 torem, volens aperta per illud *Omnium Saluato-*
rem Chrii nomen exprimit, nempe *Isjum: ipse*
saluam facis populum suum a peccatis etc.
 Mā quidem sententia elegantissimā non potest
 antea redemptionis describi mysterium in illo
 facto, vt prosequitur D. Aug. singula perpen-
 dent. Primos delineat mirum in modum diabo-
 lum per ignitos serpentes: etenim semper secum
 ignem tormenti sui circumfert, & æternis adu-
 nat pernis: nec non rabidā furit aduersus ho-
 mines malitia: & hoc quod dixit Spiritus S.
 serpentes illos irā & furore exarsuere: *Sana be-*
ne iram, profundum denotat mysterium, ā
 Dni. Ioanne declaratum: nimirum quod Luci-
 fer ex Angelo conuersus in serpentem, & de coe-
 lo exortus, illud enim locus non est draconibus,
 colubis & serpentibus; descendit itā forens in-
 stantia, nec hominum studeat damnationi:
Diabolus descendit magnam habens iram. Sicut
 cum calcas, quo tenes illi punguntur, inuidiam
 esse dicimus, unde sufflere non potest, hominem
 ea mente, creatum ā Deo, vt bonum illud possi-
 det, quo ipse priuatus de celo conuerterat, vnde
 conatus est illum occidere; *Inuidia diaboli mors*
creauit in orbem terrarum. Serpenti hic primor-
 dia nos, Adam primus accepit mortem serpen-
 tis cum veneno, inquit Diuus Augustinus, fuit
 mors cum veneno peccati, quod est mortale;
Deo enim hominem peccatum intro ut in mun-
dam, & per peccatum mors, & ita mors in omnes
homines pertransiit.
 Dum quon, proprietate declarat huius vete-
 ni effectum nempe adure, atque incendere; nam
 ex mortu huius serpentes ignis accititur concupis-
 centia nos grauius exurens, quique nostram
 concupiscentiam est, & origo calamitatum, de quo di-
 citur in opime D. Augusti. *Omne peccatum nascitur ex*
auere inflammante. Et vidit ignem in mundo
 D. Iohannem ait, *Omne quod est in mundo con-*
cupiscentia est. Atque in eo quod addit, *Totus*
mundus in maligno posito est. Id est in xta D.
 Thomam *In malo igne, vel pessimo igne, tebrri-*
 mortalia. Quid remedijs? Conficitur serpens æneus,
 non creba mallei tunione, sed opere furoris per
 ignis operationem. Proh quæ mysteria! Con-
 quiescentissimē declaratur filij Dei Incarnatio, qui
 carnem assumpsit, & vbi, & qua virtute. Per-
 tu sua secunda est SS. Trinitatis per æternitatem

vt enim notat D. Hieronymus: æs hieroglyphicum
 est sapientie, quia sonorum est: atque idcirco in
 statua Nabuchodonosor omnes quatuor Hiera-
 chie diuersorum symbolis metallorum indican-
 tur; Græcorum autem per brachia & pectus ex-
 pre; Græcis etenim proprium erat eloquentissi-
 mam suam buccinate sapientiam; *Græci sapien-*
tiam quarunt. Extra dubium est, quin nomen
 Sapientie ob insignes rationes tribuatur filio, ad
 quorum explanationem decreuit Spiritus S. vt
 scriberetur liber Sapientie, & licitum esset A-
 postolo concludere, illum appellando; *Dei sa-*
pientiam. Et alio loco, *In quo sunt omnes thesauri*
sapientie & scientia Dei absconditi. Et hoc ære
 conflatus est serpens, conctus in veteri virgini-
 lis formam cælestis illius Regine Mariæ; *Non*
de complexu maris: si (sic credo cum D. Augusti)
sed de utero virginis. Hinc as illud prodic cum
 figura serpenti: sic enim proficitur D. Paul.
Factum ex muliere. Hinc ortum est illud: *Verbum*
caro: & hoc per virtutem ignis, nempe Spiri-
 tus S. iuxta nuntij cælestis expositionem: *Spiri-*
tus Sancti superuenit in te. Quod etiam fides no-
 stra Catholica proficitur: *Qui conceptus est de*
Spiritu S. Insuper meo quidem calculo hoc Chri-
stus in hoc cum Nicodemus colloquio declara-
uit: postquam eum dixerat, quod ipse serpens
esset in Cruce esigendus, ad eorum qui mori
fuerant salubris remedium: expositurus quā ra-
tionem serpens ille formatus esset, adiungit: Sic
Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum
daret q. d. Opus fuit igne diuino conuatum,
 & alius qui diuinus non fuisset, potens non fuit
 qui diuino huic æri formam sua virtute largi-
 retur.
 Expendit vterius D. Augusti. quod commune
 est, scilicet serpenti æneum visum quidem
 fuisse serpenti, sed non fuisse: videbatur in
 figura, quam habebat venenum: sed sic ab eo
 liber erat, vt propria, illam figurat: veneni esset
 antidotum. Talis fuit Christus Dominus noster,
 quod phrali quadam diuina declarauit Apolto-
 lus: *Apparus in similitudinem carnis peccati, vt*
de peccato damnaret peccatum in carnis. Locum
 hunc sic Diu. Augustinus interpretatur: *Quid*
hoc vt de peccato damnaret peccatum in carne. De
peccato damnauit peccatum de serpente serpente.
 Quis enim dubitet nomine serpenti appellari pec-
 catum? Ergo de peccato peccatum, de serpente ser-
 penti: sed de similitudine: quia in Christo nul-
 lum peccatum, sed sola similitudo carnis peccati,
 id est exaltatus est serpens æneus. Exaltatus est
 dicendo ignis peccati, vt sanaretur ergo peccati
 quia

IV.
 Peccas de no-
 tatur
 sapien-
 tia id
 est fi-
 lius
 Dei.
 1. Cor.
 12.
 1. Cor.
 12.4.
 Col. 2.
 2.
 Gal. 4.4
 Luce 2.2
 35.
 V.
 Chri-
 stus
 venit
 in si-
 militu-
 dinem
 peccati-
 toris.
 Rom. 8.
 3.
 D.
 Aug.
 22.
 23.
 24.
 25.
 26.
 27.
 28.
 29.
 30.
 31.
 32.
 33.
 34.
 35.
 36.
 37.
 38.
 39.
 40.
 41.
 42.
 43.
 44.
 45.
 46.
 47.
 48.
 49.
 50.
 51.
 52.
 53.
 54.
 55.
 56.
 57.
 58.
 59.
 60.
 61.
 62.
 63.
 64.
 65.
 66.
 67.
 68.
 69.
 70.
 71.
 72.
 73.
 74.
 75.
 76.
 77.
 78.
 79.
 80.
 81.
 82.
 83.
 84.
 85.
 86.
 87.
 88.
 89.
 90.
 91.
 92.
 93.
 94.
 95.
 96.
 97.
 98.
 99.
 100.

quia misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati. Non in similitudinem carnis inam vera caro est, sed in similitudinem carnis peccati, quia mortalis caro sine ulla profus peccato, ut de peccato propter similitudinem damnaret peccatum in carne propter veram iniquitatem: ille igitur leopards creatus electus fuit in signum huius. fuit ille figura, hic veritas, ille umbra, corpus hic. Hic ergo ille est qui veram in se continet victorem, quia vitam largitur aeternam: quandoquidem ille ex sola representatione poterat veneno serpentum infectis salutem impertiri eum inventibus, quo patere veram salutem vitamque ex hoc arce, si visis fidei oculis illum intreatur; In quo est solus, vita, & resurrectio nostra.

§. 5. Exaltatio nominis Christi eiusque sacratissimi gloria corporis arbori S. Crucis imitabatur, sicut ea quam fecit in serpente serpentis anxi exaltatio.

9 **M**ulta alia consideranda supererant in illa figura: sed tantum expentiam vim, verbi illius Exaltatio, quo Christus Dominus nominis est in hac figura: *Moyſes exaltavit serpentem*. & quo similiter virtus locutus de figurato: *Ita exaltari oportet filium hominis*. Insigne panditur hic mysterium, quod Christus suam in Cruce suspensionem vocet suam exaltationem, & quotiescumque de morte mentionem infert Crucis, sic ait: *Exaltari oportet*: Semel toti populo dixit: *Oportet exaltari filium hominis*. Alias: *Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis Ius*. *quia ego sum*. Iterum: *Ego si exaltatus fuero in terra, omnia traham ad meipsum*. Et nunc Nicodemus: *Exaltari, oportet filium hominis*. Quis enim fortasse dixerit, illum per Crucem non exaltatum, sed depressum potius & humiliatum. Huius sententiae videtur Apostolus: quando pro conclusione humiliationis illius hoc statuit: *Uque ad mortem, mortem autem Crucis*. Quod si respondens, dicit exaltatum, quia qui crucifigebatur, in aera subleuabatur: dico, quamvis hoc verum confentiamus, nimis tamen superficialis est ista declaratio. Profundior autem haec est, Christum per hoc praclarum Crucis indicasse mysterium: illa namque eius fuit medium exaltationis. Notat Philo (de quo sic testatur D. Augustinus: *Vix liberius eruditissimus, vnus eorum, cuius eloquentiam Graecis Platonis Phara non dubitant*) differentiam inter serpentem anxiem, quem Moyſes conſlauit opere tutorio, & alios

vetos; viuosque serpentes: nam hi si saltem debent & in altum se cupiant attollere, pedes terra adstringunt: terra namque peccatorum eorum fundamentum est, cui dicitur est: *Saper pilius tui gradieris*. Porro fundamentum & fulcrum est quo serpens anxi se egebat, terra non fuit sed stipites, cui eius imitabatur exaltatio. Homines, ut veri serpentes, si extolli, & in aera cupiant ascendere, terra inuolunt, id est bonis temporalibus & terrenis. Ille qui titulum nominis ambie Nobilis, Comitibus Marchionibus, Ducibus Principibus, ut fundamentum statuit terrenis, ma suum illustrius, opes suas praecela uocet, poffessione suas ditiores. Illa qua possit ad altum rem ascendere qualitates, mobilem vitam affertens in conuicem: facularibus, polichianis, terrenisque sulcitur.

Subtiliter admodum proposuit Vates Olymptioem sibi congratulantes: *Dixi effium inueni idolum in eis*: quod alij legunt: *Idolum in eis*, cui solidae inuicem, solentem quo fulcitur, qui namque opibus abundat, in illis conuicem, spemque collo ar, qua peccentur, & obtinet quod intendit, & eo vique quo desiderat, extetur. Porro humini generis Alistor terrenus non est inuisus, cum omnium indigus factus, nec cui caput inclinaret, habet, nisi Crucis lignum, & in cruce mori debuerit humiliari & abiectus: sic enim audio loquentem *Apostolum*: *Humiliatus semetipsum usque ad mortem, mortem autem Crucis*. Propter quod & *Deus exaltatus in illum, &c.* Notanda venit emphasis propter quod praclarè declaratur ex consideratione D. Bernardi ad illa verba, quae Christo in Cruce saepe conuicentes impropriebant, *si filius Dei es, descendas nunc de Cruce, & erisimus in*. Vox erat haec diabolica, & fatua, quae Christo in Cruce ignorabat mysterium; etenim melius ut adoraretur tanquam filius Dei, totusque in eum mundus crederet, ut in legitimum Redemptorem, Regem & Dominum, non erat, quod descendere de Cruce, sed ascendere & moreretur in illa: quocirca si quando illi dicebant de rogabant: *Descendat nunc de Cruce*: ut ante mortem descendere, non hoc obtineret ut exaltaretur, sicut exaltatus modo fuit, suam etenim exaltationem in morte Crucis fundauit, *Mortem autem Crucis*. Haec fulcrum ei ad altitudinem factum & exaltationem submisit.

I. **C**ruc dicitur Christi fuit exalta. **10.** **T**oa. 8. **28.** **I**oa 11. **32-34.** **Phil.** **1.** **L**ib. 11. **cont.** **F**au. **c.** 39.

6. Ex Christi Domini exaltatione in Cruce regnum accepit principium, quod dixit I-
saia ex quatuor terra partibus efforman-
dam.

MYsticis omnino verbis expoluit Vates hoc Evangelicus Isaias, in quibus ex communi iudicio nedum Doctorum SS. & Catholicorum, ad litteram de Messia loquitur, sed etiam Rabbiniis ipsis consentientibus. Primum, eius adfuit naturam & progeniem scitavit ex familia David per eiusdem filiam, dicens plantae symbolis; Egre ditur Virga de radice Ioseph. Deinde naturam eius prosecquitur, quae ad mortem & sepulturam eius, quam variatur fore gloriosam, & subiungit, Et lenabit signum in nationibus, & congregabit profugos israel, & dispersos Iuda colliget a quatuor plagis terrae. Postulat Evangelista Div. Ioann. quod Caput in Concilio contra Christi vitam, cum esset Pontifex, veritatem enuntiaverit in sententia quam decessit, animo licet diabolico, & iniqua esset intentione; Expediit ut unus mortuus homo pro populo, scilicet Christus, mors etenim illi necessarium erat & fundamentum, quo sibi videretur filij Dei & praedestinatus, qui dispersi per mundum vagabantur; quos iam inter innumeros invidiosos, contumaces, & Gentiles interpretes, alij inter diversas orbis terrae nationes, nempe Iudaeos. Ut autem omnes coadunaret, atque ex eis unum colligeret Regnum, vnaque Ecclesiam super quam pater dominus Christus regnaret, adoraret, & super omnes Principes & Monarchas exaltaret; expeditabat ut mortem suam stabilet, & quasi fundamentum huius omnis monarchiae Regni sui collocaret. Quod Euangelista dicit mortuendo factum, ait Vates, declaratur mortis genus, futurum in Cruce verbis illis: *haec est signum in nationibus*. Sumitur metaphorice à Principe & Duce potentissimo, qui regnum sibi cupit subiugare, vel à tyranno in ille occupatum extorquere, suaeque coronae victor adiungere. Hoc primum agit: vexillum attulit, multitudinem congregat, milites contra se fortissimos. Intendit Redemptor noster eandem Regnum sibi conuicere, quantum ad naturam gloriam corporis, nominis sui glorificationem admissimam sedis ad dexteram Patris seorsum, iudicemque vivorum mortuorumque constituit: nobis autem aeternam gloriam vitaeque beatitudinem adipisci. Hoc primum ut dex-

inclutus aggreditur, milites convocat, & eam praetendit annuntiat proclamataque conquestio.

Haec fuerunt illa proclamationes quas D. Mattheus & D. Marcus testantur primas fuisse, quas proposuit mundo predicaturus Evangelium: *Copit Iesus predicare. Panem suum agis: appropinquavit enim regnum colorum*. Et hoc prolocutus intentum, animum militibus excitans, exprobat & declarabat quis populus tali necessarius esset stratagemati: fortis nimirum & animosus: etenim arduum est & multi laboris negotium, quod vates requirit non vulgares Regnum colorum vim patitur, & volens videntur illud. Sed sicut ad hoc statendum est quasi in fundamentum & primò omnium vexillum; *Elevabit signum*: hoc fuit ipsa Crux: quandoquidem statim eam ostentaverit & extulit dicendo: *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & tollat Crucem*. Extollunt omnes Duces sua signa suis apta militibus, Romani Aquilas, Castiliani Castella, Leonenses Leones, Aragonenses rubra pepla; vexillum autem Christi est Crux; *Signum sibi hominibus*, vocavit ita illud ipse Christus. Cum autem primus ipse prodeat in arenam, hoc quoque vexillum apprehendit; nam non sine speciali divinoque mysterio dixit hoc D. Ioann. *Veniens sibi crucem exiit in eum qui dicitur Calvaria locum*. Illud Exiit significationem habet militarem: Egressus Ducis qui tendit regnum aliquid inuasurus; & hoc ipse D. Ioann. declaravit quando Dominum hunc conspiciens egressum, certaminis indutum armis, eodem visus est verbo; *Exiit vincens ut vinceret*. Exiit illustis ille triumphator, ut superaret atque in triumphum duceret hostes sibi insensibilimos, daemones, mortem, mundum, & infernum. Ad hanc exitus conquestionem contulit, sibi que comprehendit; *Elevabit sibi*, id est ad illustriorem victoriam & triumphum, proprium suum vexillum, illud in aera erecturus. *In eum qui dicitur Calvaria locum*; hic certum erat arena certaminis destinata, quod innotuit etiam ex iudicio D. Pauli contra Principes & Potestates, *Expoliam Principatus & Potestates*; illos exiens dominio, quod tyrannice possidebant in mundo, omnesque mortales, summa prostravit ignominia, victor ipse ex arena reuersus triumphator, Dominus, Rex; eaque dignitate exaltatus, *ut in nomine Iesu omne genua flectantur*. Itaque cunctis liquet omnem nostrum serpentis exaltationem in ligno perfussit.

II. Sub hoc signo milites convocantur. Marc. 4. 17. Marc. 1. 15. Marc. 11. 17. Isa. 19. 17. e. 111. Quid significet Exiit Apoc. 6. 2. Cap. 6. 15.

§. 7. *Moriens in cruce Christus eam ad tantum exaltavit gradum, ut ex statu maxime vili & abiecto, quo apud homines in mundo laborabas, digna reddita sit summa adoratio soli Deo conveniens.*

Legitima fuit illa declaratio quam proposuimus: sed existimo, verbum *Exaltavit*, quo Vates vitur, profundum aliud completi mysterium, quo declarat idem, quo vitur Christus Dominus dum ait: *Exaltavi operis filium hominis*. Apposuit dixit Propheta: *Et habitus signum in nascentibus*. Nihil in toto terrarum orbis ita vile, nihil ita abiectum, & execrabile nihil ac ipsa Crux, confirmat hoc D. Paulus ex eo quod dicit, ipsam fuisse: *Iudaeis quidem in scandalum, Gentilibus autem in stultitiam*. Totus mundus duabus comprehendebatur nationibus Iudaeis & Gentilibus. In populo Iudaico ita contemptui habebatur, & execrationi: ut superbiati cessarent ignominiam, nec graviores iudicarent advenire viro posse calamitatem, quam si in Cruce moreretur: unde pronobium hoc erat familiare quod adducit Divus Paulus ex ipsius Dei testimonio: *Maledictus à Deo qui pendet in ligno*. Cum aliquem videris in Cruce suspensum, illum iudica ut à Deo maledictum, & consequenter sentiam malorum flagitumque calamitatum, quae ex divina maledictione sequuntur: sicut ex opposito maior nulla felicitas, quam Divinam assequi benedictionem: *Benedictus Dominus qui in ligno pendet*. Notat D. Hieronymus aliter legi: *Maledictio Dei, qui appensus est*. Nudum crucifixus contemnitur ut à Deo maledictus, sed ut ipsa maledictio in abstracto, quod iuxta bonum Logicam, declarat quod in ipso, qui ad eam deveniebat locum, omnia essent mala, nihilque in eo notaretur, ob quod non maledictio mereretur. Hoc ipsum Textus manifestus exponit, in quo mandabat Deus, ut crucifixos eodem die deponerent, & terra reconderent, nec aere suspensio, relinquerent: de talibus enim temendum foret, tanis repletos esse vndeque sceleribus, ut aere ipsum inficerent, & mortiferam lucem in populo prouocarent: *Non permanebit cadaver eius in ligno, sed eodem die sepelietur: quia maledictus à Deo est, qui pendet in ligno, & nequaquam contaminabis terram tuam*. Quod si apud Iudaeos ita Crux odio habebatur, non minori illam Gentiles execratione rejiciebant.

Refert Suidas Atheniensibus in more palatum, (quibus mundus sapientie palmae praeceteris deferebat) ut homini ex humanis meritis descendenti miseris obruto, opibus charissis, & alijs mortuis, ignominia affecto, gravissimam praedictam & potredinis oppresso languoribus Cruce superimponerent: q. d. Ecce malorum omnium colleum: ecce calamitatum miseriarumque receptaculum. Domestice novimus quod mox D. August. & declarat eius Commentator, significans ex Plinio: quod dum Franci, circumvenientes Romam perdituri & incensuri, consti miseriam occupare Capitolinum; hic etiam erat praecipuum Romanorum propugnaculum, nocte tenebras suo stratagemati concitavit; Romani canes alebant, quos vigilantes stauerant, quos solent illi somno indulgere patiori & attentiori, illa tamen nocte graviter obdormierunt: verum tamen Galli imperium facientes, dormientes eos abus, ceperunt anseres videlicet existentes ita fortiter exclamare ut cultores somno excitarent, & necessitate adhibita ferocissimis Gallis oppositis. Postea de nocte delectu canum, & anserum diligentia, decursum emanavit, ut in honorem anserum vna columba, & columellae imponeretur seu flecto, quod illum Deorum coetus aggregarent a quo in supplicium tantum, vna sumeretur, & crucifigetur, atque in facti memoria quocumque tali mortis supplicio afficeretur. Ut videlicet quod anseres non possent alius extolere, quod illos Dijs suis statere collaterales, ita colliguntur anseres tantum dehisca n, & suo modo illi cognominia notare: nihil invenirentur hinc congreuentius, quam illos probrum Cruce suspensum, ita ut sicut altare Deorum, ita quod collocabant anserem, ita erat honorem quam maxime, ita opprobrij nota esset vilissimi crucifixi canem puniebat. Insuper in his factis verbis illa Ciceronis quae tantopere ponderat Iulianus Firmian (quem D. Hieron. suo carissimo viro eloquentia discretissimum commendat) dicens quod in istis eloquentia Romanae hae verba sunt, *Cinem Romanum vnae super verberare scelus, interimere pro patriciano*. Quid igitur in cruce agere? q. d. Hoc non facile capiat civis Romanum ad tantam decorem sui posse miseriam, quod si in hanc fortunam laboraret, non est quod vitra progrediantur. Nunc intelligo quam artificose, & prope eloquenter declarat Apostolus summam Christi Saluatoris humilitationem. Eius praecipua

1. Cor. 1. 23. Crux nihil maledicta.
Gal. 3. 13. Deus.
2. 23.
Pro. 10. 21.
In c. 3. ad Gal.
Deut. 21. 23.

alitudinem: *Quicum in forma Dei esset.* Deus
 erat, non rapina, sed natura, atque ex conse-
 quenti, essentiam habebat qua nulla præclarior
 nec esse potest nec comprehendi. Humiliare se
 vidus & reipsa humiliavit, formamque accepit
 servi: *Formam servi accepit.* An descendere
 potest inferius? Potest: nam & Angeli cæli, &
 non assumpsit formam, nec naturam Angeli,
 sed inferioris: *In similitudinem hominum fa-*
ctus. An gradus datur inferior? Datur: *Humilia-*
uit se usque ad mortem. Videtur hic gra-
 dus vltimus: *Cum omnium terribilium terribilissi-*
ma se mori. An aliquid his datur profundius?
 Omnino: moxi etenim absolute, non est igno-
 rancia, sed omnium suprema est in cruce mori:
Mortem autem Crucis. Descende vltimus: jam
 non est quo descendat inferius: sicut nou est quo
 superius ascendant, quam ad formam Dei, sic non
 est quo descendat inferius quam ad mortem
 Crucis, ignominiosam Igitur ardeat: voluit ex-
 altari Christus, regnumque obtinere, & nomen
 super omne nomen hereditare. Quid agit manu
 Crucis hanc apprehendit, illamque extollit:
Extollit signum in nationibus. Inter omnes mu-
 lationes, inter illas ipsas, quæ crucem sic ve-
 nihil amplius & aspernabantur, & abominaban-
 tur, sic extollit, ut altius non possit, ad digni-
 tate adeo sublimem, & tantæ gloriæ eminentiam
 ut Deus cum tota sua essentia, habere nequeat,
 de extremo ad aliud excellentiorem. Quocirca
 sic illum exaltat, ut modo fulgeat super Reges
 eorum coronis infesta splendidior, & super Cæ-
 rates de hostibus erumpit hum ducentes illustri-
 orem, nec non super Pontifices in apice Thiaræ
 tum lozatum, super cæcos, super sidera, super
 Patriarchas, Prophetas, Apostolos, Martyres
 Angelos omnes, novemque choros beatorum
 spirituum, super B. Virginemque sibi parem non
 habet, eamque ita Deus sibi comparem statuit,
 reddiditque illustrem, ut eam velit adorari, atque
 eadem colli reuerentia, & adoratione qua Deus
 ipse: illudque fiat non ex gratia quæ Cruci fiat
 à creaturis, sed ex eius debito dignitati.
 Neminem credo latet quod S. docet Theo-
 logia tres esse species adorationis, quibus res
 sanctas & supremas omnium reueremur: *Dulce,*
Hyperdulce, & Latria. Quæ ex earum nascuntur
 conuenientia. Res excellentiam habent ex ea quam
 à Deo participat atque eo quod illi sunt vicinæ
 quia vero illi sancti sunt vicini, adorantur: *Ado-*
ratione Dulce, hoc est super omnia naturalia:
 eorum etenim dignitas omnem illam excedit
 quam dare potest & habere natura. Quia vero
Hyperdulce, & Latria, Tom. IV.

inter omnes excellentissima est Virgo Maria,
 quia Deo magis vicina, & propter participatio-
 nem dignitatis cuiusdam supremæ Deoque promi-
 ximæ nempe quod Mater sit Dei, quæ in genere
 parentelæ, omnium suprema est, & sicut dicit
 D. Thom. infinita: honor illi tribuitur & ado-
 ratio præclarior, quam ceteris sanctis, quæ dicitur
Hyperdulcia. Deo autem, Sancto sanctorum,
 sancto per essentiam, totius sanctitatis auctori,
 atque in sua essentia infinito &c. suprema ex-
 hibetur adoratio, quam dicimus Latria, qua illi
 ut omnium auctori corpus animamque submit-
 timus. Ad hunc eminentiæ gradum Crucem ex-
 tulit, ut eodem hoc cultu honoretur, eademque
 hæc adoratione adoretur, in quo Dux hic illu-
 strissimus: *Fecit potentiam in brachio suo,* imple-
 uique illud Exechielis: *Sicut quia ego Dominus,*
qui exaltavi lignum humile. O quam exaltata
 fulget Crux, illam adorant, reuerentur, eique
 prosteruntur, homines, Angeli, imo & ipsa
 Virgo Deipara.

§. 8. In gratitudinem quod Crux medium fue-
 rit eminentissima Christi exaltationis, illam
 ipse Saluator ita exaltavit, ut ipsa sublimius
 etiam per absolutam Dei potentiam nequeat
 exaltari.

Non hoc egit Dominus nulla motus ratione:
 hæc etenim nobis in ipso verbo Euangelii
Exaltavit indicatur. Est Saluator noster si-
 quis alius, à gratitudine commendabilis: sic ut
 etiam calicem aquæ celorum velit regno com-
 pensare. Et voce præcæcis promulgavit, quod in
 compensationem eius quod quilibet egerit: *Cent-*
uplum accipiet in hac vita, & in futuro vitam
eternam. Sicut Petro illam rependit confessio-
 nem: *Tu es Christus Fils. & Ecclesie suæ consti-*
tuit caput: & Magdalene pariter syonem
 soluit, quam idcirco toti mundo reddidit cele-
 berissimam, ita ut nomen eius pari pede cum Eu-
 angelio Christianique nomine diuulgaretur: *Ubi-*
enique predicatum fuerit Euangelium istud &c.
 quia vel semel furcifer ille latro honorem eius
 defendit, promittit illi locum in regno suo dig-
 niorem. Quid Crux in gratiam Christi fecit?
 cum esset omnium creaturarum abiectionissima,
 medium tamen extitit, quo Christus super om-
 nes extolletur creaturas. Ita testatur D. Paulus
Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad
mortem, mortem autem Crucis. Quid inde haurit
 D d d d commodiis

Luc. 12
 Eccl. 6
 17. 14

Et

Philip. 2. 8.

commodi: Propter quod & Deus exaltavit illum,
 & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, ut
 in nomine Iesu omne genua flectatur caelorum, ter-
 restrium & inferorum, & omnis lingua confitea-
 tur, &c. Medium Crux fuit ad tantam Christi
 exaltationem, & hoc ex Davide toties repetit:
 Ecclesia vel iudicis Iudaeis, qui hanc conati sunt
 scripturam eradere, & vitiole Christo magis glo-
 riosam: *Dicitis in nationibus: quia Dominus regna-
 vit a ligno.* Regnum hoc per lignum obtinuit:
 lignum hoc principium fuit regni illius & fun-
 damentum. Idcirco vates dixit Evangelicus: *Da-
 bo clavem David super humerum eius.*
 Angelus intemeratae Virgini filij Dei conce-
 ptionem annuntiaturo sic de illo praefatur: *Da-
 bit illi Dominus Deus sedem David Patris eius, &
 regnabit in domo Iacob in aeternum, & regni eius
 non erit finis.* Obventurus erat & possessurus Re-
 gnum David: setimo non est de temporali, sed
 spirituali regno nempe S. Ecclesia; regnum hoc
 est, de quo dixit: *Constitutus sum Rex ab eo super
 Sion montem sanctum eius.* Videamus autem quis
 illi ad hoc paratus sit ingressum? Cuius haec vo-
 catur clavis regni familiae David. Claves insi-
 gnita sunt Regiae possessionis, & domus traditae
 seu Civitatis, consignando elus claves: dum autem
 Pater Crucem filio consignat, quid aliud facit,
 quam claves illi tradere: his etenim ius & bene-
 & titulum regni huius eminentissimi. Ut autem
 hoc intelligeremus, dixit, quod clavam hanc sta-
 tueret super humeros eius: etenim centum est
 quod de materialibus non loquatur clavis, sed
 de Cruce: haec namque ius Regni tradidit. Ean-
 dem ob causam idem dixit Propheta, de Chri-
 sto factus est: *Principatus super humerum eius.*
 Quod Tertul. a. D. Ambr. b. & D. Aug. c. ele-
 ganter de Cruce interpretantur, quam Propheta
 nominat Principatum eius. per eam figuram qua
 causam sumimus pro effectu: etenim de Cruce
 pendet Christi Principatus, ut D. Petro credimus
 praedicanti hoc Iudaeis mysterium: *Iesum quem
 vos interemisistis suspendentes in ligno. Hunc Princi-
 pem & Salvatorem exaltavit Deus &c.* Nam con-
 grediantur: *in ligno & exaltavit Deus:* etenim
 hoc alterius fuit medium. Si Crux igitur ea sit
 per quam ita fuit exaltatus, quid eius gratia Chri-
 stus efficiet? Ea est Christi consuetudo, ut plura
 faciat in eius gratiam qui sibi servit, quam ille,
 qui servit, eius gratia faceret. Christo famulata
 est Crux, quo tam insigni obtineret triumphum,
 honorem & gloriam, qua non posset amplio-
 rem. Plus autem pro illa Christus facere non po-
 terat, nec conueniret: ut minus faceret,

quam illum attollerere & exaltare ad tantam ho-
 noris & gloriae dignitatem, ut absoluta Dei pro-
 tentia non posset sublimius exaltari: quod ego-
 dem ipsam ad propriam sibi exultare altitudi-
 nem in ratione honoris, quoniam est obsequium
 celsitudo ad quam per Crucem Christus victo-
 ritate: *Et in nomine Iesu omne genua flectantur cae-
 lorum &c.* Haec igitur eminentissima illi tribu-
 tur altitudo, ut ad Crucem praefertentia. *Omne genu
 flectatur caelorum, terrestrium & inferorum.*
 Nullum coram ea caput manet erectum, nullum
 cooperatum, nullum obliquum: sed universae
 omnes incurvantur diaboli, omnesque locustae
 inclinentur: Reges, Imperatores, omnes Patri-
 chae, Prophetae, Apostoli, Martyres, & omnes An-
 geli, Archangeli: *Omne genu caeli, soli & cele-
 sti, etiam illius quae sibi pacem non agnoscit, &
 super omnes eius choros exaltata.* Maria Vir-
 ginis Deique matris eminentissima.
 §. 9. Ad amplio-rem Crucis gloriam, tanto
 tempore durabit, quanto gloriosum Dei
 regnum; quia ab utroque Sanctorum gloria
 dependet & beatitudo.
 Hoc aptius exponemus supposito id quod
 memini in D. Chryl. me legisse, nec
 certum habeo, Crucem scilicet, in qua
 Christus mortuus est, in caelo temper esse duraturam.
 Extra controuersiam est in die iudicij mortuum
 omnino subvertendum & delendum, ut nihil
 mansurum sit nec paruum quid nec magnum
 ram quae in eo producta notauimus. Ita
 stem habeo D. Pet. *Adueniet dies Domini ut
 in quo caeli magne impetu transibunt, elementa
 calore soluentur; terra autem, & quae in illa
 opera, exurentur, quod fiet totius orbis rostrum.*
 Cessabunt caelorum motus, omnia elementa per
 ignem purificabuntur, & crescentia
 tur quae cumque in illo opera producantur
 menta, arbores, plantae, lapides, gemmae, &c.
 &c. nihil supererit praeter elementa, homines,
 caelos, Angelos, & malos in inferno, & bonos
 in Paradiso. Nihil omnium decreuit Christus, ut
 Crux sua semper falsa perseveret & pari
 regno Dei tempore permaneat: illo etenim
 verba interpretor Hier. *Secundum dies ligni
 eius, erunt dies populis eius.* Aequaliter perdurabit
 quomodo fecit illud? si Crux corruptibilis
 Deo, praefertentia cum illam eo loco staret, ad
 quem nulla potest accedere corruptio in caelo
 nimirum Empyreo. Nec ab illo loquens
 D. Hier.

22.
 21.
 Inc. 1.
 33.
 I.
 Crux
 clavis
 est re-
 gni.
 4. 2. 6.
 2. 1. 3.
 60.
 1. 1. 1.
 3. 1. 1.
 4. 1. 1.
 71. de
 temp.
 1. 1. 1.
 3.
 II.
 Crux
 est glo-
 riosus
 4. 1. 1.

D. Hier. qui hæc verba Isaie verba: *Eris Domini nominatus in signum æternum quod non auferatur*: interpretatur de Cruce: nec enim satis est eam vocare *Signum æternum*, sed insuper ait: *Quod non auferetur*. imo potius semper Christo Dominus vultus super omnes Sanctos adhibet collatibus, quatenus semper principia gloriæ sue & beatitudinis, nempe Christum & Crucem intencatur.

Quot nostrum bonum dependet non à Chel-
 lio solo, nec de Cruce tantum, sed à Christo per
 Crucem, & à Cruce per Christum, sicut salus à
 baptisimo mortuorum non pendebat: ex solo æ-
 no dependente, nec à solo stipite sed ab utroque:
 hoc est à serpente erecto in stipite. Christus lo-
 cus nos nequaquam redimeret, aut nostram ope-
 rationem saluarem: cum ipse huic proposito con-
 trarium dicit: *Nisi granum seuerentis cadens in
 terram mortuum fuerit, ipsum solum mouet*: Sed
 nec ipsa sola: rursus iofundere poterat vitam, cum
 in se mortis tantum & supplicij esset instrumen-
 tum. Remedium salutis pendet ab utroque à
 Christo in Cruce, & à Cruce cum Christo. Id-
 eodem bene dicit D. Leo Papa. In Cruce potestas
 est crucifixi: & per Crucem virtus operatur di-
 uina. Et ambo coniunxit Apof. *Mibi absque glo-
 riam, nisi in Cruce Dominus nostri Iesu Christi, in
 quo est salus, vita, & resurrectio nostra*. Non in
 Cruce sola, sed in Cruce Christi, & non in
 Christo solo, sed in Christo crucifixo ex his no-
 tis pendet salus, vita & resurrectio. Hinc alio
 conceptu ab illo quem supra declarauimus di-
 uinitus, capimus quod dicit D. Ioan. quando egit
 de egrellu Christi ex pratorio Pilati ad opus no-
 stræ Redemptionis: *Et bannians sibi Crucem, exi-
 it in eum, qui dicitur Caluaria locum*. Voluit
 hac loquendi phrasi significare D. Ioan. instru-
 mentum, quod ad periculum contra inimicos as-
 sumptum, quo nostram operatus est libertatem &
 redemptionem: *Bannians sibi Crucem*. Eo modo
 quo possimus dicere quod Sarcophagus egressus in
 terram contra Philisthæos sibi sumptis. hoc est,
 velut particulare instrumentum mandibulam ad-
 m. & sicut dicitur quod ille qui conuentio-
 nem acriter diremperunt ad hoc gladium arri-
 git: vel quod vir illustris aprum cernens,
 prædicans eum occisorum lanceam manu contor-
 nit.

Atque hoc loquendi modo profundum expla-
 nat. D. Ioan. mysterium sapientis in SS. literis re-
 perimus: quod scilicet, Christus gloriatur, solum
 in loco, sed quæ tantum virtus nostram petegisse re-
 demptionem: *Tortular calcans solus, de gentibus*

non est vir meum: nam idcirco eo tempore quo
 manum operi perfecte apponeret, inhiabit mi-
 nistris, & satellitibus, ne quemquam suorum at-
 tingerent: *Si ergo me queritis, finite hos abire*.
 Quinimo tunc Petro educente gladium & auri-
 culam Malchi præcedente, confestim eandem
 sanitati restituit: ostendens huic nostræ redem-
 ptionis operi, nullum aliud impendendum fore
 brachium, nullum aliud fundendum sangui-
 nem, quam solum, nec arma alia, nec Petri gla-
 dium applicandum. Sola ea Cruce erat, quam
 applicabat, & quam sibi assumptis in auxilium,
 vnde illa sola armatus descendit in arenam: *Et
 saluabis mihi brachium meum, & indignatio mea
 ipsa auxiliata est mihi*. Egregius loquendi mo-
 dus: solum brachium meum mihi subsidio fuit
 ad opus peragendum humane redemptionis: ipsa
 mea in lignatio mihi succurrit. Sumit ab eo me-
 taphoram quod tibi contingit, quando ad fo-
 res domus te canis molestus suis turbat latra-
 tibus: paulatim enim in eum excandescis, &
 hæc te bilis excitat, vt nullo aduocato amico
 aut adiutore robustiori, solus egrediaris, so-
 lus baculum arripias quem ad manum paratum
 inuenis; & feruente motus indignatione, quæ ea
 est, si Aristoteli credimus, quæ calcar addit vi-
 retque brachio suggerit, illud mouet & adiuuat,
 Iesu illum adeo vehementi percomas quo caput
 illi distindas, aut collas effringas, quo domum
 tuam hac libera molestia latratum, Eo plane
 modo Christus canem excepit infernalem, nobis
 continuo adlatrantem, nosque grauiter oppri-
 mentem: in illum enim incandescens solo Cru-
 cis prodir stipite armatus eum debellaturus: ita-
 que à Christo per Crucem, & à Cruce per Chri-
 stum tota nostrorum, Sanctiorumque omnium
 pendet opranda felicitas.

Hæc Pater æternus in persona summi Pon-
 tificis Eliacim de Christo locutus dixit apud I-
 saiam: *Figam illum paxillum in loco fidelis, & su-
 pendens super eum omnium gloriam domus patris
 eius, vasorum diuersa genera, omne vas paru-
 lum, à vasis craterarum, usque ad omne vas mi-
 nimum*. Metaphora sumitur ab eo quod familia-
 re est in arboribus & officinis agricolatum: assi-
 gunt parietibus stipites, atque ex eis suspendunt
 clauos, aratra, ralia, ligones, harpogines om-
 niaque operis instrumenta. Statuit Pater æter-
 nus Christum & clauis quasi confixit in pariete
 Crucis, quam elegantè inscribit locum fidelem,
 in loco fidelis, vt nequaquam aut confringatur, aut
 deficiat, vnde epithem emanauit quod Eccle-
 sia Cruci adscribit: *D d d d a* *CRUX*

10a. 28.
 11a. 65.
 5.
 IV.
 Simili-
 tudo.
 16. 23.
 17a. 22.
 24.
 V.
 Chri-
 stus
 paxil-
 lus est
 fidelis.

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

Cruce fidelis inter omnes Arbor una nobilis.

Nullum extitit lignum adeo à casu securum, nec malus natus ita frangi nefcia, ut arbor hæc Crucis fortissima. Ab hoc diuino firmoque stipite, Christo in Cruce, suspenduntur omnia belli instrumenta, vasque musicorum omnigena, & maxima & minima. Duo nouimus esse genera Sanctorum: nonnulli sunt penitentes, quos bene comparaueris agricolis qui dolore multo & labore terram arant excolunt, & rigant: alij sunt innocentes, quos nulla unquam peccati mortalis labe inquinauit; similes hi sunt musicis, qui cum quiete, & consolatione musicam consueunt bene temperatam, varijs virtutum exercitijs, horum & illorum instrumenta pendunt à Christo suspensio in Cruce: quod lacrymarum & penitentiarum Magdalene sint efficaces, & dolor D. Paulo continuis sit utilis, si Petri gemitus & planctus altius sint meriti, si disciplinæ & corporis castigationes Sanctorum valorem habeant: hæc omnia à Christo dependent in Cruce suspensio. Et si in Patriarchis fides uana commendetur, si in Prophetis spes certa laudetur, si Apostoli charitate vigeant inflammata, si quis stupeat inuincibilem in Martyribus fortitudinem, si quem rapiat admiranda Doctorum sapientia, si Virgines puritate splendant: omnia dependent: & virtutem hauriunt à Christo in Cruce suspensio. Quod si Confessarius absoluat, si Prædicator cor moueat auditoris, si Sacerdos consecret, & aqua in Baptismo emundet, & oleum in Vnctione purificet, hæc omnia tribus Christo in patibulo Crucis fixo. Si peccatores iustificentur, si iusti gratiam obtineant, si beati gloriam, hæc cuncta Christo ascribenda sunt in Cruce crucifixio. Idcirco dicit Isaias: *Suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius.*

VII. Omnis itaque cæli gloria de Christo dependet Crucifixio: vnde ratio posebat, ut in celo perpetuus esset huius principij ac gratiarum omnium gloriaque conspectus. In eum finem enim Christus & Crux visus beatorum perpetuum gratumque obiectum, & vtrumque adorabunt, Christum scilicet, ut vidit D. Ioan. quem in forma agni quasi occisi seniores adorabant, cædonas suas coram eo deponentes, & gratias illi referentes infinitas. Crucem autem venerabuntur ut instrumentum quo tantum illis bonum communicauit, sic illos audio Crucem adorantes & saluantes: *Salus Crux sancta, salus mundi gloria, vitale lignum, vitam ferens omnium.* *Ad adorandum, et Crucem uisificant, per te re-*

dempsi, dulces Decus saculi, semper laudantur: in per tibi carissimus, per lignum ferui, per te summi boni. Hoc est illud lignum exaltatum: nam illud fuit Christus exaltatus, & per Christum ad summam gloriam fuit ipsa Crux exaltata.

§. 10. *Crucis signum in altum exaltatum. Primum: significat te per ipsam debere tuam assequi salutem, sicut per ipsam Christus suum assuetus est regnum. Secundum: te totum esse Christi. Tertio: ipsam esse contra inimicos tuos forte propugnaculum.*

Rectus fuit serpens æneus in ligno signum. Et exaltata est Christi Crux in signum. Eleuabit signum in nationes: omnibus etenim seruit nationibus in quibus, quæ signat D. Damascen. Primum est: ad salutem salutem: nam si uidentem Crucem intelligunt iam fuisse per quam Christum regem obtinuit suamque exaltationem: tuam quoque non laudat assecutus absque cruce: quoniam patrum scriptis seruus ille, qui sibi persuaderet posse ad uictoria palatii conscendere meliori stali quæ Rex suus, & Dominus. His apponit de quo loquitur D. Petrus *Christus passus est pro uobis relinquens exemplum ut sequamini uos passus: & hoc conformiter illi quod Deus dixit omnibus: Dicitur ad omnes (sic D. Mar.).* *Si quis uult post me uenire etc. uelut Crux. Ad eundem est signum (inquit D. marcus.) qui ab alijs distinguitur, sicut antiquitus circumagitur.* Signum ut ex eo te cognoscas, & patefacas, non esse tui iuris sed Christi, & quidquid in te est, ad Christum pertinere. Iam doctrinam non sibi Christianam, eam igitur animo recolligimus: *elic Christianus? Respondet: Respondeo: que, per Dei gratiam. Quid significat Christianum esse? hominem Christi. Quod est signum hominis Christiani? S. Crux etc. quid per te significas? Ego tibi hoc declarabo. Tibi de eum comparas, quæ erat alterius, per exemplum illam reddidisti tui ubique propriam, que ex ea auertitur quidquid in ea peccata debebat dominus, & tantum in ea remanere quod tui Domini & iuris est. Ut ostendas hæc esse tibi propriam, ad portam sue fructificationis affige arma tua seu insignia familie pariter manifesta: q. d. Domus hæc & quidquid illa est, eius est domini cuius hæc sunt insignia. Homo domus tua à diabolo peccati*

Psalmi ut inimici nostri. Dixit Propheta, & D. Paulus addit: *Eramus natura filij ira.* Venit deus filius carnisque emit: *Lam non estis vestri,* inquit, Apollonius. Cuius ergo sumus? eius qui vos erit. *Impi estis pretio magno.* O quale pretium, quale mundus numquam vidit, quale nunquam credidit: sanguis filij Dei: *Pretiofo sanguinis Agni immaculatis:* testatur sic D. Petrus. Quinto hoc perpetuo Sancti in terra profitentur & in celo gratias illas crebro repetentes: *Redemimur si non Domine in sanguine tuo.* Redimere est Removere, nunc emere quod iustum erat. Eramus Dei per creationem, nos ipsos diabolo tradidimus: recuperavit nos sibi Christus emique sanguinis sui dignissimo pretio. Ut autem hoc fiat manifestum, necessarium est fronspectio huius Domini arma prefigere: quoniam sunt hæc?

Crux: Signum filij hominum. Sit in fronte, ore, pedore totoque tuo corpore, ut omnibus innosces, te hominem esse Christi, esse Chilibanum, hoc est quod iam in domo tua nihil sit eros Domini qui illum possederat diaboli, videlicet sed omne quodcumque tibi est ad illum spectat, quod emit illum, sibi que comparavit. Eo sine Crux locatur in parte capitis principali, nempe in fronte, ut significetur quod omne quod in illo est capite, ad Christum pertineat eius que sit possessio. Omnes cogitationes curæ, discursus, memorie Christianæ, esse debent de Christo. Igitur sit in ore: nam, ut ipsa veritas Christus ait, cor tui est porta, ut nove timus nihil inde egredi debere, quod non honori Christi non sanuletur. Inde transferat ad pectus, quo declarat omnes agendi modos qui inde scaturiunt, esse de Christo; atque in tei veritate quo manifestes quod totas sit Christi, cum in te non sint nisi cogitationes, verba & opera Christi. Scita tei alicui cuiuspiam peccati innotat totam esse illius. Videbis ad hunc periculum multos ad tei faccos, multaque lagennæ, & signatæ suam habent affixum signum. Hæc illas est mercatoris illa alterius, nam hoc significat, quidquid in his continetur, illius esse cuius est signum.

Ex his concludere quæ sit rationi disforme, quod in homine Christiano inveniatur aliquid quod sit inris diabolici, vel Gentilis, cum signo Christi armisque sit insignitus. Quod si ita tueri, iusta ex causa poterit contra nos ex ostulare meliori iure quam de illis, de quibus apud Ezechielem querelas deponerat gravissimas. Apprehendit Deus Prophetam atque in spiritu t. ant. misit illum in Hierusalem, Sanctuarium illi deponit, monstrat incipere de illo conquire: Domine,

sic illi Videas, quare nonne hoc templum tuo nomini consecratum? Vtique: verumtamen perfodit parietem atque intro reperit bufones, lacertos, scorpiones, & insecta venenata, quibus seniores Israël adolebant incensum. Ingredere (inquit) aliud cubiculum: fodit Propheta, & ingreditur, invenit autem quasdam mulieres libidinolas ploratum edentes & eulamisti querens causam: mortem desent Adonis Veneris Amasi. Progredere ulterius ait Deus: perfodit & invenit in Sanctuario iuvenes nonnullos tantâ sacrilegos impudentia, ut dorsum verterent tabernaculo, illudque sanis exciperent non tolerantis. O Propheta: an hæc tibi videntur posse tolerari? Templum meo nomini consecratum, armisque meis insignitum ita violari? Hoc tibi sæpe contingit. Sanctuarium ex Dei: **Templum Dei sanctum est, quod estis vos;** ita D. Paul. loquitur de domo Dei, & ait: *Qua domus sumus nos.* Insignitum illam video armis Dei; Crux scilicet: sed tria hæc ingrediamur cubitalia. In capite: Heu cogitationes! **Omnes cogitationes in malum.** Quis verbis explicet vanitates, lascivias, immunditias, fraudes quæ hoc in capite agitantur? An serpens sit aliquis qui hoc non ingreditur? Superbia, ambitio, libido, dolus, quibus incensum tuarum adoles sollicitudinum. Aliud deinde cubiculum oris ingredere: **Sepulchrum patris est guttur eorum, lingua sua dolose agebant.** Iuramenta contra Deum, detractiones infames contra absentes, contumelias contra presentes, ut nihil prætereas illibatum. Si nunc cordis ingrediaris cubiculum operum tuorum originem; quam non seclaris iniquitatem? quale non committis peccatum? Eia homo Christi, hoc in fronte signam affige, hoc Davidis proponendo: *Cogitabo pro peccato meo:* & implens illud quod Salomon in iustis extollit: *Cogitatio eorum apud Altissimum:* & hoc ex eodem Psalmista: *Cogitatio hominis constituitur tibi.* Statue in ore signum & dicito: *Quidquid hinc egredietur Dei laudes,* & magna resonabit. Statue signum in corde, & dicito: *Tibi dixit cor meum: exquisivit te facies mea.* **Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum;** & absolute statuas: *In me sunt Deus vota tua.* Non habeo, nec habebis Domine, quidquam, quod tibi non placeat.

Tertium: quod signum sit aduersus inimicos nostros defensionium. Hæc (sic lege apud D. Damalc.) *Clypeus atque armatura, & strepens est aduersus diabolum.* Crux (sic audio D. Chryl. st.) *Scutum perpetuum aduersus omnes triumphos; denotio diaboli.* Secebat D. Anton. ut refert D. d. d. 3. Alia

1. Cor. 3. 17
2. Cor. 1. 11
3. 17
IV.
1. Crux
2. nobis
3. est in
4. signa
5. da.
6. 19.
7. Sap. 5.
8. 10.
9. 17.
10. 11.
11. 12.
12. 13.
13. 14.
14. 15.
15. 16.
16. 17.
17. 18.
18. 19.
19. 20.
20. 21.
21. 22.
22. 23.
23. 24.
24. 25.
25. 26.
26. 27.
27. 28.
28. 29.
29. 30.
30. 31.
31. 32.
32. 33.
33. 34.
34. 35.
35. 36.
36. 37.
37. 38.
38. 39.
39. 40.
40. 41.
41. 42.
42. 43.
43. 44.
44. 45.
45. 46.
46. 47.
47. 48.
48. 49.
49. 50.
50. 51.
51. 52.
52. 53.
53. 54.
54. 55.
55. 56.
56. 57.
57. 58.
58. 59.
59. 60.
60. 61.
61. 62.
62. 63.
63. 64.
64. 65.
65. 66.
66. 67.
67. 68.
68. 69.
69. 70.
70. 71.
71. 72.
72. 73.
73. 74.
74. 75.
75. 76.
76. 77.
77. 78.
78. 79.
79. 80.
80. 81.
81. 82.
82. 83.
83. 84.
84. 85.
85. 86.
86. 87.
87. 88.
88. 89.
89. 90.
90. 91.
91. 92.
92. 93.
93. 94.
94. 95.
95. 96.
96. 97.
97. 98.
98. 99.
99. 100.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

V. Athanas. vitæ illius confcriptor, asserere diabolum ita crucem expauescere, vt per illam, contra tam ferocem inimicum securam, tutamque habeamus defensionem. Origenis sententiam vt pulchram non libenter omiserit: *Quid timentis dæmonia? Quid tremunt? sine dubio crucem Christi in qua triumphati sunt, in qua exuti sunt principatus eorum & potestates. Timor ergo & tremor cadunt super eos, cum crucis signum in nobis videtur.*

Exod. *riti fâchier fixum* Cape similitudinem: canem inter duas apprehendisti portas, cui baculo ossa confregisti: quàm primum alius videt te baculum alsumere, Euro fugit ocyus: recordatur etenim eius quem collum in terra prostrasti.

Christus canem diabolum apprehendit in monte Calvarie, & violento crucis baculo illi ossa comminuit, tantis valet illa viribus, ex quo verberet sic contractus & collisus ingemuit, vt quo momento quis baculum illum arripit fugam incipiat velocissimam, totaque illi terra motica videatur, nec eo præsumit accedere, vbi hæc crucis contemplatur insignia. Pati fratrique meo D. Vincentio Ferrariensi puellam adduxerunt lymphaticam seu arrepticam: cum autem à diabolo vit Dei quæretet quâ ratione puellam intraisset, respondit: quia illam vidit, incertum & rudam; cum enim in quodam loco terribilis existeretur terre motus, vbi plurima conuenerat hominum multitudo, omnes se crucis signo, hæc solâ puella excepta munierunt. His conuenienter innumerate referuntur historiæ à Sanctis conscriptæ, sed mihi satis sit illa, quam tantum, & merito quidem extollit D. Greg. Naz. de Iuliano Apostata, erat hic Christi eamque crucis hostis intensissimus, & persecutor acerbissimus: omnes etenim Imperij sui vires nervosque, eius delendæ memorie tyrannus impendit. Erat diabolo confederatus: die quodam tanto à dæmonibus si rote comprehenditur, vt illi fauces occluderent. Illico signum hoc apprehendit, cruce in sibi efformat, voc feratur: *Per signum crucis.* Et ecce cæta illa turba diabolica in auras euasit, eumque reliquit incolumem. O vires supra omnes inimici vires superiores: si tanta polleat crux potentia, vt illi, qui eandem hostis persequebantur, exerant, & ei minime credit, tanto succurrat subsidio, talique ab hostibus triumpho liberet: quid non operabitur in illo qui illum adora, illi credit, atque ex toto cordis affectu eam sibi iungit? hinc habeo, consilium à D. Hieron. datum Demetriadi. *Claudas cubiculum peccatoru, & crebro signaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Egypti in te locum reperiat, sed primogenita que apud Aegyp-*

ptis perierit, in tua mente seruentur. Vbi D. Hieron. indicat quod clarius expressit D. Damasc. nempe signum, quod Isaaciar et Dæi præcipua formantur, ne percutiens Angelus domum suam ingrederetur, fuisse signum crucis ex latigine Agni efformatum.

Hoc est signum illud, quo tota redemptio facta celestis, quam diuinus ille sponus mira effectus laudibus, prædicatque horum herbos cum cotiferis tum salutaris amoenissimum: & quæ eius cultor: *Horius conclusus fons signatus.* Hoc signum illud est quod Angelus timentibus eorum imprimit, quos seruate vult in orbibus, ne à gladio cadente interficiantur vt referit Propheta Ezechiel. Hinc velis addiscas, ne vquam ad quietem te componas nocturnam, nisi te prius hoc diuino crucis signo munieris quatenus te Deus eius virtute à Principibus etiam tenebrarum, qui noctibus potissimum dilosentur, quærentes quem deuotus hoc signo munieris; etenim in huius solus virtus non solum ualid ludæos eiusdem tamen mortalis inimicissimam de nocte per deserta prædicentem in quodam ingressus est, quo impudens canone terunt diaboli, quem conspicientes amigere non præsumperunt: quia se salutifero crucis signo munierat, licet in eum non crederet. Hoc fufius, enarrat D. Gregor. Apposuit præpositum nostro hos laureatus Poeta Chr. Stramus D. Prodenius vestis composuit.

*Fas cum vacante forma
Castum petis cubile
Frontem locumque cordis
Crucis figura signat,
Cruce pulis omnes, mem,
Fugunt cruce conuicta,
Tali ascata signo.*

Ne de strato asurgas nisi formato super te hoc Crucis signo: ne de domo exortas illa non præsignatus, quatenus eius virtute Deus te à peccati uis saluum eripiat, que tibi diuina potestate possunt occasiones. Iter non arripas nisi crucem præmiseris, vires etenim tibi ministrant ad victoriam, & mente tua hoc sedulo premittes quod Deus Imperatori Constantino scriptum referunt Eusebius & D. Cyrillus Hierosolymitanus; etenim die medio præsidio ablatum ipse ipsos clarissimos solis radios Crux illi apparuit in aère splendidissima; tuncque illis illud in uis ut tenebras illis offunderet, hæc epigraphæ: *In hoc signo uincet.* Hoc etenim fuit quod Imperator, ostendit dum assumptis sibi in titulum. Si pernicitatis lamenta Retuiguit suscipias, In hoc signo

vices. Si processum intendas, si falsam negotiorum directionem exoptes &c. In hoc signo vices.

§. II. Crux perpetuus est Prædicator nobis in diuersis que faciendi conueniant. Nebis etiam exponit quid sit peccatum, qualis sit amor Dei: nec non docet nos patientiam, obedientiam, pietatem amoreque inimicorum.

Quartum adducimus; signum est quod tibi eius restitit memoria quod agendum est, atque velut perpetuus Prædicator tibi quod expediat significat. Consulto omnibus prudentissime D. Chryllostomus. ut secum si fieri possit, semper deferat: crucis insignis. Signum Crucis. Si non, saltem ex alia materia; tam propter terribiles effectus, quam ut tecum habeas Prædicatorem, qui nullo silentio distinctis loquatur quam omnes eloquentissimi totius orbis loquentur oratores. Crux hæc tibi declarabit, si aures præbueris aures, quid sit peccatum; quod ad idem ad eius remedium necessarium fuerit in ea Deum occumbere, quanta sit Christi gratia, cum ut eam tibi resunderet, requiret, ut ipse sonus in illa profunderet sanguinem. Ipsa tibi de monstrabit qualis sit amor Dei, in quo vitam pro suis exposuit inimici is. Ipsi te docent patientiam, obedientiam, pietatem, dilectionem inimicorum; quæ de causa, ut aliis diuinitus vocatur à D. Chryllostomo; Crux iustorum consiliarius. Quam sapienter egit Princeps ille Syrix Naaman, cum enim per Eliseum à lepra sua emundatus esset, abire reculauit, nisi prius secum honorum onus burdounum de tellure conferret, quod sibi pro hera concessit, dum super hoc consiliam ab eo exposcit, quarems reuerfus in Syriam ab idolis post hæc non falleret, nec cum Regis furor auerteret, ut illi demonstraret, terram illam quam secum defesebat, pedibus calcetam Elisei, verum futurum illi prædicatorem; sicut in nostris Tractatibus expodimus. Insignis profecto Prædicator, quo Naaman in seruitio fide que Dei in ael constans perseueraret, erat tellus illa quam pedibus calcet. Eliseus, & per quam animæ suæ salutem est allecutus. Tecum deseret terram illam, quam tecum calcet. Eliseus Christus Dominus, S. Crucem intelligo. Hæc illa terra est, que illum sustinuit firmam que roborauit; hæc illi lectulus in quo mortem egruit; illum tecum deter-

to; veniam illum auscultares, qualiter tibi prædicaret, quando diabolus te ad inhonestam pellit, ut in mentem tibi veniat, quam carò Deo pia steterit emundatio; quandoquidem ut illum obtineres sanguinem suum fuderit in lavacrum; ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam: quam ut venustam pulchramque redderet aquam & sanguinem cordis sui tradere non dubitauit. Quam efficaciter tibi proponeret, ut pauperi à te elemosynam flagitanti eam largireis cum ea quam tibi in Cruce præstitit Deus, fuerit vitæ suæ & sanguinis effusissima, manus retinens perforatas. Quam concinnas tibi rationes proponeret, dum ab ira vehementer nimis incandescis: ut patientiam consideres, quam in illa Deifilius obmutescens ostendit; ut nec in vno quidem verbo tot eum poterint calumniæ & iniuriæ perturbare. Idola lignea muta erant: Os habent & non loquentur. Crux autem lignea ita diuina pollet eloquentia, ut in ipsa tibi sanguis loquatur à Christo profusus: Melius loquentem quam Abæl. Veteres illi Idololatæ ligna consuebant, erant etenim eorum idola ex ligno fabricata, nec eos poterant iustrere. Accede, percunctare, & consule Crucem &c.

His tandem finem imponamus sacra illa Crucis Litaniâ quam D. Chryllostomus composuit, in quâ ex epithetis, quibus illam describit & honorat, eius poteris virtutem agnosce: Et si nosse desideras charissime, virtutem Crucis, & quanta possim ad eius laudem dicere, audi Crux spes Christianorum, Crux resurrectio mortuorum, Crux cæcorum aux Crux desperatorum via Crux olanderum baculus, Crux consolatio pauperum, Crux refrenatio diuini, Crux destructio superborum, Crux male uentium pena, Crux adiutus demoni triumphus, Crux denotio diaboli, Crux adolescentium pedagoggus, Crux sustentatio insipum Crux pes desperatorum, Crux nauigantium gubernator, Crux periclitantium portus, Crux obfessorum murus, Crux pater orphanorum, Crux defensor viduarum, Crux infirmorum consiliarius, Crux tribulatarum requies, Crux patrum iorum custos, Crux uiciorum caput, Crux senum finis, Crux lumen in tenebris scilicetium, Crux Regum magnificencia, Crux senum perpetuum, Crux insensitorum sapientia, Crux liberum seruatorum, Crux Imperatorum Philosophia, Crux lex impiorum, Crux Propheciarum prædicatorio, Crux annuntiatio Apostolorum, Crux martyrum glorioz, Crux monachorum abstinentia, Crux Virginum castitas, Crux gaudentium Sacerdotum, Crux Ecclesia fundamentum.

Ephes. 5. 27
Psal. 5.
Hebr. 12. 24
20. 31
111.
Litania S.
Cru-
cis.
D.
CHRA
Ho. de
Cruco-
Tom. 3.

sum. *Cruz orbis terra cautela. Cruz templorum
 struio. Cruz idolorum repulso. Cruz scandalum
 Iudaorum. Cruz perditio impiorum. Cruz innali-
 dorum virus. Cruz agrotantium medicus. Cruz
 emundatio leproserum. Cruz paralyticorum re-
 quis. Cruz esurientium panis. Cruz sumentium
 fons. Cruz pudorum proteclio.*

IV.
 Dia-
 boli
 cona-
 nus cõ-
 tra
 crucẽ.
 Ser. 56.

Optimè diabolus hanc nouit Crucis virtutem,
 & quanti nobis hoc signum referat: cum nul-
 lum non mouerit lapidem sub quo thesaurum
 huic omnibus incognitum absconderet, atque ab
 Ecclesie oculis procul amoueret. Non hoc eum
 latebat, inquit D. Ambros. nauim sine malo non
 posse navigare, nec vela vento dare sed cerissi-
 me perituram: Ecclesia sine Cruce nauis est ma-
 lo destituta: hunc nauis auferamus & tranquilla
 manens ventorum exponetur iniuriis. Et hoc
 callebas, Crucem exercitus Christiani esse vexil-
 lum; milites deperdito vexillo animo languer-
 eunt, fugamque arripiunt. Tantas adhibuit vi-
 res ut permittente Deo ad ampliozem nominis
 sui gloriam, eam sub terra Iudaorum manibus
 occuluerit, idque tanto temporum intervallo, ut
 nulla de Cruce memoria superesset. Quocirca
 proditor hic inimicus, ut refert D. Ambros. ad-
 uertens plurimos Christianos ad locum il-
 lum confluere oraturos qui eo modo Crucis

viam seruant memoriam, Gentiles existimant
 ut in eodem loco templum Deæ Veneti con-
 ditum consecraret: ut inde sic Christianos et
 pelleret, nec amplius eo conuenirent; ne que
 forte sibi perfuaderet eos Deæ Veneti honorem
 exhibere: quo factum est ut quasi omnia me-
 moria interiret loci in quo S. Cruz latens ab-
 scondita.

Porro quando Domino placuit suam hoc the-
 sauro lætificare Ecclesiam, Regnam exiit
 Helenam, eamque in somnis admonuit, ut Ieru-
 solymam tenderet thesaurum hunc quaerere:
 ubi illum magna adhibita diligentia tandem in-
 uenit: atque ad certiotem confirmationem
 quod illa eadem esset, in qua Christus expa-
 uerat, diuina patra legimus miracula, ut
 re liceat Ecclesie: *In preclara saluifera Crucis
 inuentione, Passiois tua miracula subsistentia
 beneficium eminentissimum: Inbletemus
 mur & exultemus tali ditati thesauro, tali signi-
 ficantia, taliq; vesillo ad pugnam armati, de-
 camusq; semper: Adoramus te Christe, quia
 nascimus tibi, quia per S. Crucem tuam redimimur
 mundum, perfecta Redemptione in hac resper-
 gram, atque per gloriam in aeterna sempiterna
 nam. Amen.*

FINIS TOMI QUARTI ET VLTIMI.

